

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหากระบวนการสอบสวนและพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีค้ามนุษย์ : ศึกษากรณีการให้การครั้งแรกและการให้การซ้ำของผู้เสียหาย

Legal Measures Addressing Challenges in the Investigation and Evidence Examination in Human Trafficking Cases: A Case Study on Victims' Initial and Repeated Testimonies

ปูชิตา ชูเชิดปานรังษี^{1*} และ มาริษา ชุมช่วย²

Puchita Chuchirdpanrangs^{1*} and Marisa Chumchuay²

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Lecturer of Department the Law, Faculty of Law, Hatyai University

² นักศึกษานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Student Department of Law, Faculty of Law, Hatyai University

* Corresponding author, E-mail: Puchita@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหากระบวนการสอบสวนและพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีค้ามนุษย์ : ศึกษากรณีการให้การครั้งแรกและการให้การซ้ำของผู้เสียหาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนผู้เสียหายและการพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีค้ามนุษย์ วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากการให้การซ้ำของผู้เสียหาย ตลอดจนเปรียบเทียบแนวทางการสอบสวนในประเทศไทยกับต่างประเทศเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนและพิสูจน์พยานหลักฐานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (ผู้พิพากษา อัยการ และพนักงานสอบสวน) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และกลุ่มผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาหลักของกระบวนการสอบสวนในคดีค้ามนุษย์ คือ การที่ผู้เสียหายต้องให้การซ้ำหลายครั้งเนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมายของไทยที่ยังไม่รับรองให้บันทึกคำให้การครั้งแรกด้วยภาพและเสียง (Video Recorded Interview) ในชั้นสอบสวนมีสถานะเป็นพยานหลักฐานโดยตรงในชั้นศาล ส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรงและกระทบต่อประสิทธิภาพของคดีในด้านความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ขณะเดียวกันการเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่า ระบบการสอบสวนผู้เสียหายของสหราชอาณาจักร (ระบบ ABE : Achieving Best Evidence) และนอร์เวย์ (Barnhus Model) มีความก้าวหน้ากว่าโดยใช้หลักการสอบปากคำเพียงครั้งเดียวและยอมรับบันทึก VRI เป็นพยานหลักฐานหลักในทุกชั้นศาล

แนวทางการแก้ไขที่ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอ ได้แก่ การปรับปรุงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะมาตรา 133 ทวิ ให้บันทึก VRI มีสถานะเป็นพยานหลักฐานโดยตรงในศาล การเพิ่มมาตรา 226/1 เพื่อกำหนดให้บันทึก VRI เป็นพยานหลักฐานชนิดพิเศษ และการแก้ไขมาตรา 230/1 เพื่อเปิดโอกาสให้ศาลนำบันทึก VRI มาใช้แทนการเบิกความซ้ำผ่านจอภาพได้ นอกจากนี้ยังเสนอ

ให้จัดตั้งศูนย์สอบสวนแบบ One-Stop Service สำหรับคดีค้ามนุษย์ พัฒนาบุคลากรด้านการสอบสวนตามหลัก Trauma-informed practice และจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมเพื่อช่วยลดการให้การซ้ำของผู้เสียหาย ค้ำครองสิทธิมนุษยชน และเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมในคดีค้ามนุษย์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คดีค้ามนุษย์, การให้การซ้ำ, การบันทึกภาพและเสียง

Abstract

This research entitled “Legal Measures Addressing Challenges in the Investigation and Evidence Examination in Human Trafficking Cases: A Case Study on Victims’ Initial and Repeated Testimonies” aims to study the legal measures related to the investigation process and the examination of evidence in human trafficking cases, to analyze the problems and impacts arising from victims’ repeated testimonies, and to compare Thailand’s investigative procedures with those of other countries in order to propose legal and procedural improvements that enhance the efficiency of the justice process.

This study employed a qualitative research methodology, using in-depth interviews as the primary data collection tool. The key informants consisted of three groups: (1) justice practitioners, including judges, prosecutors, and police investigators; (2) legal experts; and (3) victims of human trafficking. The collected data were analyzed through content analysis to identify patterns and issues within the investigative and evidentiary procedures.

The findings revealed that the main problem in the investigation of human trafficking cases is the requirement for victims to provide repeated testimonies due to the legal limitations in Thailand, where the Video Recorded Interview (VRI) conducted during the investigation stage is not legally recognized as direct evidence in court. This causes severe psychological trauma to victims and undermines the credibility and efficiency of the evidence in the judicial process. In contrast, comparative studies show that the United Kingdom’s ABE (Achieving Best Evidence) system and Norway’s Barnehus Model are more advanced, adopting the Single Interview principle, which allows VRI to serve as the primary evidence in all stages of court proceedings. The proposed solutions from the interviewees include amending the Criminal Procedure Code, particularly Section 133 bis, to recognize VRI as direct evidence in court; adding Section 226/1 to define VRI as a special type of evidence; and revising Section 230/1 to allow the court to use recorded VRI in place of repeated testimony via video conference. Additionally, it is recommended to establish a One-stop service investigation center for human trafficking cases, enhance personnel training based on Trauma-informed practice, and allocate adequate budgets to develop appropriate facilities and infrastructure. These measures would reduce victims’ repeated

testimonies, protect human rights, and strengthen the overall effectiveness and fairness of the criminal justice process in human trafficking cases.

Keywords: Human Trafficking Cases, Repeated Testimony, Video-Recorded Interview

บทนำ

การค้ามนุษย์ (Human Trafficking) ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดนิยามและองค์ประกอบความผิดฐานการค้ามนุษย์ไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 4 และ มาตรา 6 ซึ่งบัญญัติถึงองค์ประกอบความผิดสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนแรกด้านการกระทำ อันได้แก่ การเป็นผู้จัดหา ซื้อมาขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด รัับไว้ หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับตัวบุคคลใด ส่วนที่สองด้านวิธีการ เช่น การใช้อุบายหลอกลวง ชูเชื้อ ใช้จ่ายเงิน บังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำ โดยมีขอบข่ายกฎหมาย และส่วนที่สามด้านวัตถุประสงค์ คือ ต้องเป็นการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบข่ายกฎหมาย และการผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การรีดไถ การบังคับขอร้อง หรือแม้แต่การตัดเอาอวัยวะเพื่อการค้า หรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล

สาระสำคัญที่น่าสนใจ คือ กฎหมายฉบับนี้ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหนือความยินยอมส่วนบุคคล โดยกำหนดชัดเจนว่าหากเป็นการกระทำเพื่อขูดรีดบุคคลในลักษณะดังกล่าว ให้ถือเป็นความผิดแม้บุคคลนั้นจะให้ความยินยอมหรือไม่ก็ตาม

การค้ามนุษย์จัดเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง ซึ่งประเด็นสำคัญที่ทำให้คดีการค้ามนุษย์ถูกจัดเป็นอาชญากรรมร้ายแรง (Serious Crime) และมีความพิเศษกว่าคดีอาญาทั่วไป ประกอบด้วยเหตุผลหลัก 3 ประการ ดังนี้

(1) การละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างรุนแรง คดีการค้ามนุษย์ไม่ใช่เพียงการกระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง แต่เป็นการปฏิบัติต่อมนุษย์ในฐานะ "สินค้า" หรือ "วัตถุ" เพื่อมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงิน ซึ่งขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากลอย่างร้ายแรง ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสภาพจิตใจและร่างกายของผู้เสียหายอย่างลึกซึ้งและยาวนาน

(2) ลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติและองค์กรอาชญากรรม การค้ามนุษย์มักกระทำโดยเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมที่มีความซับซ้อน มีการวางแผนเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การชักชวน การขนส่ง และการกักขังเพื่อแสวงหาประโยชน์ ความยากลำบากในการสืบสวนสอบสวนและการเข้าถึงพยานหลักฐาน ทำให้รัฐต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดและมีบทลงโทษที่รุนแรงกว่าคดีทั่วไป เพื่อเป็นการป้องปรามและทำลายโครงสร้างเครือข่ายอาชญากรรม

(3) ผลกระทบต่อความมั่นคงและเศรษฐกิจในระดับกว้าง การค้ามนุษย์ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของประเทศในระดับสากล รวมถึงสร้างปัญหาสังคมต่อเนื่อง เช่น อาชญากรรมยาเสพติด และการละเมิดสิทธิแรงงาน ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงกำหนดให้คดีค้ามนุษย์เป็นคดีที่ยอมความไม่ได้ และมีกระบวนการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่เปราะบางที่สุดในคดี

การค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงและซับซ้อนมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้หญิง และแรงงานข้ามชาติ

ซึ่งมักตกเป็นเหยื่อของการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การบังคับใช้แรงงาน หรือการค้ามนุษย์เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น การค้ามนุษย์ จึงถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะการละเมิดสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (UN General Assembly, 1948) ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาผ่านกลไกทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม หนึ่งในปัญหาสำคัญที่ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีค้ามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ขั้นตอนการสอบสวนและพิสูจน์พยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้เสียหายที่ต้องให้การต่อพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่รัฐหรือในชั้นศาลหลายครั้ง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดภาวะการให้การซ้ำซ้อน หรือ Revictimization (เร็นวิตี สุวรรณมงคล, 2561) อันเป็นการซ้ำเติมทางจิตใจแก่ผู้เสียหาย ทั้งยังลดทอนคุณภาพของคำให้การอันเนื่องมาจากความเหนื่อยล้า ความเครียด หรือการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์และความทรงจำ การคำนึงถึงสภาพจิตใจและความละเอียดอ่อนของกลุ่มผู้เสียหายที่เปราะบางเป็นหัวใจสำคัญในการป้องกันการเกิดบาดแผลทางจิตใจซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางขององค์การสหประชาชาติที่มุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่โดยเคารพต่อศักดิ์ศรีและความเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายเป็นสำคัญ (United Nations, 2004) สภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการปฏิบัติที่คำนึงถึงผลกระทบประสบการณ์บาดแผลทางจิตใจ (Trauma-Informed Approach) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าระบบยุติธรรมที่ขาดความเข้าใจในสภาวะจิตใจของผู้เสียหายอาจกลายเป็นเครื่องมือที่ซ้ำเติมบาดแผล (Retraumatization) เสียเอง

การดำเนินคดีค้ามนุษย์ มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป เนื่องจาก

(1) ผู้เสียหายเป็นพยานหลักฐานสำคัญในคดีค้ามนุษย์ หลักฐานทางกายภาพหรือเอกสารมักมีน้อยหรือถูกทำลาย ผู้เสียหายจึงเป็นพยานบุคคลสำคัญในการพิสูจน์การกระทำความผิดทั้งในแง่องค์ประกอบความผิด เช่น การบังคับ ข่มขู่ หลอกลวง และเจตนาของผู้กระทำความผิด

(2) ผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable Groups) เช่น เด็ก ผู้หญิง แรงงานข้ามชาติไร้เอกสาร คนไร้รัฐ ซึ่งมักไม่มีความรู้กฎหมาย หวาดกลัวอำนาจรัฐ ถูกควบคุมจากเครือข่ายค้ามนุษย์ หรือถูกกลั่นแกล้งไม่สามารถให้การได้อย่างอิสระเต็มที่

(3) การให้การเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความรุนแรงและการละเมิดที่ร้ายแรง เช่น การถูกทารุณกรรมทางเพศ ถูกกักขัง บังคับใช้แรงงาน ภาวะนี้ก่อให้เกิดบาดแผลทางจิตใจและการให้การซ้ำหลายครั้ง จึงรื้อฟื้นเหตุการณ์เดิมทำให้เกิดภาวะซ้ำเติมบาดแผล ซึ่งเป็นการละเมิดหลักการไม่ซ้ำเติมผู้เสียหายตามหลักสิทธิมนุษยชน และไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการคุ้มครองผู้เสียหาย (Victim Protection Theory) ที่เน้นย้ำว่าผู้เสียหายควรได้รับการปฏิบัติในฐานะเจ้าของสิทธิ มิใช่เป็นเพียงวัตถุแห่งพยานในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น แต่เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการเยียวยาและปกป้องไม่ให้ถูกกระทบกระเทือนซ้ำจากกระบวนการยุติธรรม

การที่ผู้เสียหายถูกสอบสวนและให้การซ้ำหลายครั้งจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ การสอบปากคำในชั้นจับกุมหรือพบเจ้าหน้าที่ครั้งแรก การสอบสวนอย่างเป็นทางการโดยพนักงานสอบสวน การสอบถามข้อมูลโดยนักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่คุ้มครอง การซักถามโดยอัยการในขั้นตอนการเตรียมสำนวน และการเบิกความในศาลระหว่างสืบพยานโจทก์ เช่นนี้การถูกสอบสวนและให้การซ้ำหลายครั้งจึงสร้างผลกระทบสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) ความคลาดเคลื่อนในคำให้การผู้เสียหายต้องรื้อฟื้นความทรงจำซ้ำหลายครั้ง โดยเฉพาะเหยื่อเด็กหรือผู้ที่มีภาวะสูญเสียความทรงจำจากบาดแผลทางใจ (Trauma-related memory loss) มักจำรายละเอียดต่างกันไปในแต่ละครั้ง ทำให้ฝ่ายจำเลยใช้เป็นข้อโจทก์โจมตีความน่าเชื่อถือในศาล

(2) ภาวะซ้ำเติมทางจิตใจ ยิ่งถูกถามซ้ำมากเหยื่อยิ่งเกิดความเครียด ความกลัว และรู้สึกไม่มีความปลอดภัยในระบบยุติธรรมอาจปฏิเสธการร่วมมือในที่สุด

(3) ลดประสิทธิภาพการดำเนินคดี หลายคดีในประเทศไทยผู้เสียหายถอนตัวไม่ร่วมเบิกความในคดีจึงไม่สามารถเอาผิดผู้กระทำความผิดได้อย่างสมบูรณ์

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานกลุ่มเปราะบางแต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคำให้การซ้ำได้อย่างเป็นระบบ ดังนี้

(1) มาตรา 133 ทวิ เกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงคำให้การ (VRI)

มาตรา 133 ทวิ เป็นมาตราสำคัญที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการสอบสวนพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในคดีอาญาบางประเภทโดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับเพศซึ่งรวมถึงคดีค้ามนุษย์ด้วย กำหนดให้การสอบสวนต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวนที่ได้รับการฝึกอบรมเฉพาะและมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ร่วมสอบสวนเพื่อป้องกันการกระทำอันไม่เหมาะสมหรือซ้ำเติมผู้เสียหาย และอาจบันทึกภาพและเสียงการสอบสวนไว้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ ซึ่งปัญหาที่พบ คือ แม้กฎหมายจะอนุญาตให้บันทึกภาพและเสียงได้แต่ในทางปฏิบัติการบันทึกนี้ ยังไม่ถือเป็นพยานหลักฐานหลักที่ใช้ในศาลได้โดยตรง การสอบสวนครั้งแรกจึงถือเป็นเพียงพยานบอกเล่า ศาลยังต้องเรียกผู้เสียหายมาเบิกความซ้ำในชั้นพิจารณา ขณะเดียวกันผู้เสียหายอาจถูกสอบสวนซ้ำหลายครั้งจากหลายหน่วยงาน เช่น ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นอัยการ ชั้นศาล ซึ่งการที่ผู้เสียหายถูกเรียกมาเบิกความซ้ำหลายครั้งส่งผลทำให้เกิดภาวะซ้ำเติมบาดแผลทางจิตใจ และแม้มาตรานี้จะเน้นที่เด็กแต่หลักการคุ้มครองและลดการให้การซ้ำก็สามารถนำมาเป็นแนวคิดในการพัฒนามาตรการสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้ใหญ่ได้

(2) มาตรา 226 และ 227 เกี่ยวกับสถานะของพยานหลักฐาน

มาตรา 226 เป็นหลักทั่วไปเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีอาญาที่ว่า พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าการบันทึก Video Interview จะมีสถานะเป็นพยานประเภทใดและจะสามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาได้อย่างไร

มาตรา 227 เป็นหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาลให้ศาลใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยพยานหลักฐานทั้งปวงตามความรู้สึกผิดชอบและเหตุผลโดยถือว่าข้อเท็จจริงในคดีนั้นได้ความจริงเป็นที่สุด มาตรานี้จะเชื่อมโยงกับความน่าเชื่อถือของการให้การผ่าน Video Interview ว่าศาลจะใช้ดุลพินิจอย่างไรในการรับฟัง

ดังนั้น สรุปได้ว่า มาตรา 226 กำหนดหลักทั่วไป เรื่อง การรับฟังพยานหลักฐาน ส่วนมาตรา 227 ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยพยานหลักฐาน ซึ่งปัญหาที่พบ คือ คำให้การของผู้เสียหายที่บันทึกไว้ระหว่างการสอบสวนถูกมองเป็นเพียงพยานบอกเล่าซึ่งมีน้ำหนักน้อยในชั้นศาล ทำให้ฝ่ายจำเลยได้ยื่นความน่าเชื่อถือได้ง่าย ศาลจึงจำเป็นต้องเรียกพยานมาเบิกความซ้ำเพื่อยืนยันข้อเท็จจริง

(3) มาตรา 230/1 เกี่ยวกับการเบิกความทางจอภาพ (Video Conference)

มาตรา 230/1 เป็นมาตราที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระบบ Video Interview / Video Conference ในกระบวนการพิจารณาคดีโดยอนุญาตให้ศาลใช้ระบบการประชุมทางจอภาพใน

การเบิกความของพยานเฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ ซึ่งปัญหาที่พบคือ บทบัญญัตินี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงกรณีที่ต้องการลดผลกระทบทางจิตใจของผู้เสียหายโดยตรง และถึงแม้จะใช้ระบบ Video Conference ก็ยังคงเป็นการเบิกความซ้ำซึ่งผู้เสียหายยังต้องรื้อฟื้นเรื่องราวที่เจ็บปวดอีกครั้ง

ในส่วนของแต่ละประเทศ พบว่า ระบบกฎหมายต่างประเทศมีแนวทางที่ประสบความสำเร็จในการลดการให้การซ้ำของผู้เสียหายในคดีกลุ่มประาะบาง มีดังนี้

สหราชอาณาจักร (UK) ใช้ระบบ Video Recorded Interview (Achieving Best Evidence – ABE) โดยบันทึกคำให้การครั้งแรกของเหยื่อผ่านวิดีโอในห้องสอบสวนที่เป็นมิตร มีนักจิตวิทยาและตำรวจเฉพาะทางร่วมสอบและใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้โดยตรง (Youth Justice and Criminal Evidence Act, 1999)

นอร์เวย์ ใช้ระบบบ้านเด็ก (Barnehus) ซึ่งเป็นการลดการให้การซ้ำโดยใช้การสัมภาษณ์เพียงครั้งเดียวโดยเริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2007 (Norwegian Ministry of Justice and Public Security, 2007) เพื่อให้บริการแบบไร้กระบวนการซ้ำซ้อนสำหรับเด็กที่เป็นผู้เสียหายซึ่งจะถูกสัมภาษณ์เพียงครั้งเดียวในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตร จากนั้นข้อความการสอบสวนดังกล่าวจะถูกใช้ในกระบวนการยุติธรรมโดยไม่ต้องเรียกตัวเด็กมาให้การซ้ำในชั้นศาลซึ่งช่วยลดความกังวลและป้องกันการถูกทำร้ายซ้ำทางจิตใจ (Re-traumatization) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไอซ์แลนด์ ใช้ศูนย์เฉพาะที่จัดให้เด็กถูกสอบสวนครั้งเดียวโดยนักสืบผู้ฝึกอบรมเฉพาะทาง มีผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพดูแลสร้างความปลอดภัยสูงสุดให้เหยื่อ (Icelandic National Commissioner of the Police, 2015) ระบบดังกล่าวช่วยป้องกันการซ้ำเติมและเพิ่มความน่าเชื่อถือของคำให้การ

จากการศึกษาของต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีแนวทางอย่างเป็นทางการเหมือนกับของต่างประเทศเนื่องจากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายรับรองการใช้ Video Interview เป็นพยานหลักฐานโดยตรง ในศาลไม่มีงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการสอบสวนลักษณะนี้และประเทศไทยยังเน้นการสอบสวนตามขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมแบบเดิม ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการสอบสวนในคดีการค้ำมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการแก้ไขปัญหาการให้การซ้ำของผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างระบบยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง การยกระดับสถานะการบันทึกภาพและเสียงคำให้การ (VRI) ครั้งแรกให้เป็นพยานหลักฐานหลักในชั้นศาลควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการสอบสวนจะช่วยลดภาวะทางจิตใจ (Revictimization) และเพิ่มความน่าเชื่อถือของคำให้การซึ่งเป็นก้าวสำคัญในการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์อย่างยั่งยืนของประเทศไทย

จากสภาพปัญหาข้างต้น การวิจัยเรื่องนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาการให้การซ้ำของผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์โดยศึกษาความเป็นไปได้และข้อจำกัดทางกฎหมายในการนำระบบ Video Interview มาใช้ตั้งแต่การให้การครั้งแรกเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและการรักษาหลักการยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนผู้เสียหายและพยานหลักฐานในคดีค้ามนุษย์
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากการที่ผู้เสียหายต้องให้การซ้ำในคดีค้ามนุษย์
- 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบการสอบสวนผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ของประเทศไทยกับต่างประเทศ
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนและพยานหลักฐานในคดีค้ามนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

1) แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

(1.1) แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่อาจพรากไปได้ตั้งแต่กำเนิดโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคม โดยเฉพาะในกระบวนการยุติธรรม สิทธิมนุษยชนมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองบุคคลให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค มีศักดิ์ศรี และปราศจากการละเมิดจากรัฐ (United Nations, 1948)

ในบริบทของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในการคุ้มครองไม่ให้บุคคลต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานซ้ำซ้อนจากกระบวนการสอบสวน โดยเฉพาะเมื่อผู้เสียหายต้องให้การเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สร้างความเจ็บปวดซ้ำหลายครั้ง ซึ่งอาจเป็นการละเมิดหลักศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ได้ แนวคิดสิทธิมนุษยชนไม่ได้เป็นเพียงหลักการเชิงจริยธรรม หากแต่ได้รับการรับรองในระดับกฎหมายระหว่างประเทศผ่านเอกสารสำคัญ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ซึ่งกำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงของบุคคล รวมถึงสิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากการทรมานและการถูกปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (United Nations, 1948)

ในบริบทของการสอบสวนในคดีค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดขอบเขตและวิธีการสอบสวนที่สอดคล้องกฎหมายและไม่ละเมิดสิทธิของผู้เสียหาย โดยเฉพาะสิทธิที่จะไม่ถูกสอบสวนด้วยวิธีการที่อาจทำให้เกิดความบอบช้ำทางจิตใจซ้ำซ้อน เช่น การสอบถามซ้ำหลายครั้งในลักษณะที่ขาดความไวต่อสภาพจิตใจ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติได้กำหนดแนวทางผ่านเอกสาร *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking* โดยระบุว่า การปฏิบัติต่อผู้เสียหายต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองศักดิ์ศรี ความเป็นส่วนตัว และความปลอดภัย อีกทั้งยังเน้นให้รัฐหลีกเลี่ยงการทำให้ผู้เสียหายรู้สึกเหมือนเป็นผู้กระทำผิดแทนที่จะเป็นผู้ถูกกระทำ

นอกจากนี้ หลักสิทธิมนุษยชนยังสะท้อนผ่านบทบัญญัติในกฎหมายไทย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 227 วรรคสอง ที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในการสอบสวนและการเบิกความในศาล รวมถึงพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ที่กำหนดกลไกคุ้มครองสิทธิในทุกขั้นตอน

(1.2) แนวคิดการปฏิบัติที่คำนึงถึงผลกระทบประสบการณ์บาดแผลทางจิตใจ (Trauma-Informed Approach) เป็นแนวคิดที่เน้นความเข้าใจในประสบการณ์ความรุนแรงและบาดแผลทางจิตใจของผู้เสียหาย โดยยอมรับว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มักเผชิญกับเหตุการณ์ที่ทรมารอยทางจิตใจอย่างลึกซึ้ง การให้การซ้ำซ้อนโดยไม่คำนึงถึงบริบทดังกล่าวอาจก่อให้เกิดภาวะการบาดเจ็บซ้ำ (Substance

Abuse and Mental Health Services Administration [SAMHSA], 2014)

หลักการสำคัญของ Trauma-Informed Approach ประกอบด้วย (1) การตระหนักรู้ถึงบาดแผลทางจิตใจ (2) การจดจำและหลีกเลี่ยงการกระตุ้นบาดแผล (3) การตอบสนองด้วยความไวต่อความรู้สึก และ (4) การให้อำนาจและสนับสนุนการฟื้นฟู ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการสอบปากคำผู้เสียหาย (SAMHSA, 2014)

แนวคิด Trauma-Informed Approach สะท้อนผ่านมาตรการในกฎหมายไทย เช่น มาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ให้สิทธิในการมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือล่ามร่วมสอบปากคำ และมาตรา 172 ตรี ที่ให้สามารถใช้คำให้การในการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้เพื่อหลีกเลี่ยงการเรียกผู้เสียหายมาให้การซ้ำ

2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

(2.1) ทฤษฎีการให้การครั้งแรก (First Disclosure Theory) คือ แนวคิดที่เน้นความสำคัญของคำให้การหรือพยานหลักฐานที่ได้มาในครั้งแรกหลังเกิดเหตุการณ์ ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้สูงสุด เนื่องจากยังไม่ถูกบิดเบือนจากปัจจัยภายนอก เช่น การชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ หรือการได้รับข้อมูลจากสื่อมวลชน นอกจากนี้ความทรงจำในช่วงเวลานั้นยังมีความสดใหม่ทำให้สามารถสะท้อนเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจนและสมบูรณ์แบบที่สุด (Malloy, L. C., Lamb, M. E., & Katz, C., 2013)

ในบริบทของคดีค้ำมนุษย์ การให้การครั้งแรกมีความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากผู้เสียหายมักอยู่ในภาวะที่ถูกกระทำรุนแรง ข้อมูลในคำให้การครั้งแรกจึงถือเป็น "หลักฐานทอง" ที่ช่วยลดความจำเป็นในการสอบถามซ้ำ ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายต้องเผชิญกับความบอบช้ำทางจิตใจซ้ำซ้อน ทั้งนี้ สมมติฐานของทฤษฎีประกอบด้วย ความสดของความจริง, ความน่าเชื่อถือสูงกว่าคำให้การครั้งหลัง, ความเสี่ยงจากการชี้แจงหรือการแทรกแซงข้อมูล และการลดการให้การซ้ำซ้อน (Malloy et al., 2013)

(2.2) ทฤษฎีการคุ้มครองผู้เสียหาย (Victim Protection Theory) เป็นแนวคิดทางอาชญาวิทยาและกฎหมายที่มุ่งเน้นไปที่การปกป้องสิทธิ ความปลอดภัย และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหายโดยเฉพาะในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาจากขบวนการ Victimology ที่เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเน้นว่าผู้เสียหายไม่ได้เป็นเพียงแหล่งข้อมูลหรือพยานหลักฐานเท่านั้น แต่เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการเยียวยาและปกป้องไม่ให้ถูกกระทบกระเทือนซ้ำจากกระบวนการยุติธรรม (David Miers, 2014)

ในบริบทของคดีค้ำมนุษย์ การนำทฤษฎีการคุ้มครองผู้เสียหายมาใช้มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเปราะบาง การให้การซ้ำมักสร้างบาดแผลทางจิตใจอย่างรุนแรงหากไม่มีมาตรการที่เหมาะสม หลักการสำคัญของทฤษฎี ได้แก่ การคุ้มครองทางกายภาพ, การคุ้มครองทางจิตใจ โดยลดการเผชิญเหตุการณ์ซ้ำ, การคุ้มครองทางกฎหมายผ่านบทบัญญัติที่รับรองสิทธิ และการเยียวยา (David Miers, 2014) ซึ่งในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ รวมถึงการนำระบบการบันทึกคำให้การผ่านวิดีโอ (Video Interview) มาใช้เพื่อป้องกันมิให้ผู้เสียหายต้องเผชิญกับการให้การซ้ำที่กระทบต่อสภาพจิตใจ

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฐิตาภา นุศร์อ้น (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้เทคโนโลยีในการสอบสวน: ศึกษาการบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนโดยภาพและเสียง” พบว่า ในต่างประเทศมีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกและควบคุมการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน เช่น ในประเทศ

สหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ โดยมีการตราบทบัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องบันทึกการสอบคำให้การของผู้ต้องหาเป็นภาพและเสียง หรือเป็นเสียงเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง ทั้งในแง่ของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา การตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ และการใช้บันทึกคำให้การเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดี อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหากระบวนการสอบสวนและพินิจพยานหลักฐานในคดีค้ำมนุษย์ : ศึกษากรณีการให้การครั้งแรกและการให้การซ้ำของผู้เสียหาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1) รูปแบบการดำเนินการวิจัย

การกำหนดรูปแบบและวิธีการวิจัยที่เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้เพื่อศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการแสวงหาองค์ความรู้ ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยเอกสารจะนำมาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสังเคราะห์หาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนและพินิจพยานหลักฐานในคดีค้ำมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจากความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์การปฏิบัติงานจริง และการมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับคดีค้ำมนุษย์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ดังนี้

(1) ผู้พิพากษา จำนวน 5 คน คัดเลือกจากผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์และบทบาทในการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีที่มีความประมาทสูง เช่น คดีที่เกี่ยวข้องกับเด็ก สตรี หรือแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับดุลพินิจและการจัดการกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม

(2) พนักงานอัยการ จำนวน 5 คน คัดเลือกจากพนักงานอัยการผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการตรวจสอบความครบถ้วนของสำนวนการสอบสวน การเตรียมความพร้อมก่อนฟ้อง และการบริหารจัดการพยานหลักฐานในคดีที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน

(3) นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมาย จำนวน 5 คน คัดเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการค้ำมนุษย์ ซึ่งสามารถให้ข้อมูลในเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างทางกฎหมายในปัจจุบัน

(4) ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ จำนวน 5 คน คัดเลือกจากผู้ที่เคยผ่านกระบวนการยุติธรรมในคดีค้ำมนุษย์ โดยคำนึงถึงความพร้อมและภาวะทางจิตใจ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ตรงในการเข้าถึงความยุติธรรม ปัญหาอุปสรรคที่ได้รับจริง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสอบสวนและการให้การ

3) การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ การค้นคว้าจาก

เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

(1) การค้นคว้าจากเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการค้นคว้าเอกสารด้านวิชาการประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเอกสารทางวิชาการของประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วย หนังสือทางวิชาการ ตำรา บทความทางวิชาการ บทความวิจัย รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารด้านกฎหมาย และข้อมูลเอกสารอื่น ๆ ที่เผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งของไทยและต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลจากหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และห้องสมุดของสถาบันการศึกษา ซึ่งเอกสารที่ผู้วิจัยวางแนวทางในการค้นคว้า

(2) การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยผู้วิจัยได้ประสานงานเบื้องต้นกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ให้ตอบแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งขออนุญาตถ่ายภาพและบันทึกเสียงเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยจะทำการเรียบเรียงข้อมูลด้วยการถอดความจากเครื่องอัดเสียงแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เมื่อตรวจสอบครบถ้วนแล้วนำมาวิเคราะห์ผล อภิปรายผล และสรุปผลการศึกษา

4) การวิเคราะห์ผล

ผู้วิจัยใช้วิธีการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละบุคคลและจัดลำดับความสำคัญ แล้วนำข้อมูลที่จัดลำดับความสำคัญมาเทียบเคียงหรือเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาความเหมือนและความต่างที่เกื้อหนุนแล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อหาบทสรุป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจัดลำดับประเด็นในการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนผู้เสียหายและพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีค้ำมนุษย์

จากการสัมภาษณ์ พบว่า กฎหมายไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์อยู่แล้วแต่ยังมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ ได้แก่

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นว่า มาตรานี้มีเจตนารมณ์ที่ดีในการคุ้มครองผู้เสียหายกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมสอบสวนและอาจมีการบันทึกภาพและเสียง อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติการบันทึกดังกล่าวยังไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานหลักในชั้นศาลได้โดยตรงทำให้ศาลยังต้องเรียกผู้เสียหายมาเบิกความซ้ำ

(2) ป.วิ.อาญา มาตรา 226 และ 227

คำให้การของผู้เสียหายที่ได้จากการสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวนถูกมองเป็นพยานบอกเล่า ซึ่งมีน้ำหนักน้อยกว่าพยานบุคคลที่มาเบิกความต่อหน้าศาล ทำให้ฝ่ายจำเลยสามารถโต้แย้งความน่าเชื่อถือได้ง่าย ศาลจึงจำเป็นต้องเรียกพยานมาเบิกความเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือด้วยตนเองทำให้เกิดการให้การซ้ำ

ดังนั้น ในประเด็นนี้ จากการศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีลักษณะเป็น "กฎหมายเชิงป้องกัน" ที่มุ่งคุ้มครองผู้เสียหาย กลุ่มเปราะบาง แต่อย่างไรก็ตามยังเกิดความย้อนแย้งเชิงหลักการกับมาตรา 226 และ 227 ว่าด้วยการรับ ฟังพยานหลักฐาน ซึ่งเมื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติงานมาวิเคราะห์ร่วมกับ "ทฤษฎีการ คุ้มครองผู้เสียหาย" (Victim Protection Theory) พบว่า การที่กระบวนการยุติธรรมไทยยังคงยึดถือ "หลักการเปิดความต่อหน้าศาล" เป็นบรรทัดฐานหลัก โดยตีความว่าบันทึก VRI เป็นเพียง "พยานบอกเล่า" นั้น ถือเป็นการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมิติที่สร้างภาระแก่ผู้เสียหายเกินสมควร และส่งผลให้ เจตนาารมณ์เชิงคุ้มครองสิทธิเพื่อลดการรื้อฟื้นบาดแผลทางใจ (Revictimization) ล้มเหลวในเชิงรูปธรรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากการที่ผู้เสียหายต้องให้การซ้ำใน คดีค้ำมนุษย์

ผลการสัมภาษณ์ยืนยันว่าการให้การซ้ำสร้างปัญหาและผลกระทบอย่างรุนแรงต่อผู้เสียหาย และกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

ผลกระทบทางจิตใจ ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เสียหายยืนยันตรงกันว่า การต้องรื้อฟื้นเรื่องราวการ ถูกกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกกับเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายทำให้รู้สึกเหนื่อยล้า เครียด และหวาดกลัว บางรายถึงขั้น เกิดภาวะทางจิตใจที่เรียกว่า Trauma-related memory loss ทำให้ไม่สามารถจดจำรายละเอียด เหตุการณ์ได้อย่างแม่นยำซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของคำให้การ

ในประเด็นผลกระทบต่อจิตใจ ผู้วิจัยได้นำ "แนวทางการปฏิบัติที่คำนึงถึงผลกระทบจาก ประสบการณ์บาดแผลทางจิตใจ" (Trauma-Informed Approach) มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลสัมภาษณ์ กลุ่มผู้เสียหาย พบว่า การใช้คำถามซ้ำซ้อนในรายละเอียดของเหตุการณ์ความรุนแรง เป็นการกระตุ้น สภาวะ "การถูกกระทำซ้ำทางจิตใจ" (Re-traumatization) อย่างชัดเจน สอดคล้องกับความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญที่ระบุว่า กฎหมายปัจจุบัน (มาตรา 133 ทวิ) แม้จะกำหนดให้มีทีมสหวิชาชีพร่วมอยู่ด้วย แต่ ในทางปฏิบัติยังคงมุ่งเน้นเพียงการแสวงหา "ข้อเท็จจริง" เพื่อประโยชน์ในการทำสำนวนคดี มากกว่า การคำนึงถึง "ภาวะเปราะบาง" ของเจ้าของสิทธิในฐานะมนุษย์

ความคลาดเคลื่อนในคำให้การ ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (ผู้พิพากษา อัยการ และ พนักงานสอบสวน) ระบุว่าปัญหาที่พบบ่อย คือ คำให้การที่ไม่สอดคล้องกันในแต่ละครั้งของการให้ปากคำ ซึ่งมักเกิดจากความสับสนของผู้เสียหายทำให้ทนายฝ่ายจำเลยใช้เป็นช่องทางในการโจมตีพยานในชั้นศาล และอาจนำไปสู่การยกฟ้องในที่สุด

ดังนั้น ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า ปัญหาความคลาดเคลื่อนในคำให้การไม่ควรถูกมอง ว่าเป็นความบกพร่องเชิงพฤติกรรมของผู้เสียหายเพียงอย่างเดียว แต่เป็น "ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบ พยานหลักฐาน" ในคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งมักมีความล่าช้าของกระบวนการดำเนินคดี เมื่อผนวกกับภาวะการ สูญเสียความทรงจำจากบาดแผลทางใจ (Trauma-related memory loss) ส่งผลโดยตรงต่อ "น้ำหนัก พยานหลักฐาน" ที่ฝ่ายจำเลย สามารถโต้แย้งความน่าเชื่อถือได้ง่าย การที่ระบบยุติธรรมไทยยังยึดติดกับ มาตรฐานพยานบุคคลปกติที่ต้องเล่าเรื่องราวได้อย่างแม่นยำและเป็นเหตุเป็นผลตลอดเวลา ถือเป็นการ ละเลยความเป็นจริงทางจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์การแพทย์ อันเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้พยานถอนตัวจากคดี

การลดประสิทธิภาพในการดำเนินคดี ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เสียหายยืนยันตรงกันว่า ผู้เสียหาย บางรายเลือกที่จะไม่ให้ความร่วมมือหรือถอนตัวจากการเป็นพยานเนื่องจากทนต่อกระบวนการที่ซ้ำซ้อน และบอบซ้ำทางจิตใจไม่ไหว ซึ่งทำให้การดำเนินคดีไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้และผู้กระทำความผิดอาจ

ลายนวล

และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการยุติธรรม พบว่าปัญหาการให้การซ้ำ หากพิจารณาผ่าน "ทฤษฎีการให้การครั้งแรก" (First Disclosure Theory) จะเห็นได้ว่าข้อมูลที่ผู้เสียหายให้ไว้ในขณะที่เหตุการณ์ยังสดใหม่มีความเป็นปรนัยสูงที่สุด แต่เมื่อกระบวนการล่าช้าและมีการสัมภาษณ์ซ้ำหลายครั้ง ข้อมูลดังกล่าวมักถูกรบกวนด้วยปัจจัยภายนอก สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นพนักงานสอบสวนซึ่งระบุว่า "การเรียกผู้เสียหายมาสอบถามบ่อยครั้งทำให้ผู้เสียหายเริ่มสับสนในรายละเอียด และบางครั้งมีการปรับเปลี่ยนคำให้การตามคำแนะนำของผู้อื่น" ข้อเท็จจริงนี้สะท้อนให้เห็นว่าระบบยุติธรรมไทยยังขาดกลไกในการ "แช่แข็ง" (Freeze) พยานหลักฐานที่มีคุณภาพที่สุดไว้ตั้งแต่ต้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบการสอบสวนผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทยกับต่างประเทศ

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างที่สำคัญของระบบการสอบสวนในต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายและแนวทางปฏิบัติในการสอบสวนผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทยกับระบบในต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักรและนอร์เวย์ จะพบความแตกต่างและช่องว่างที่สำคัญ ดังนี้

(1) หลักการสอบสวนและการให้การซ้ำ (Repetitive Testimony)

ระบบสอบสวนของประเทศไทย ยังคงยึดหลักการดำเนินคดีแบบดั้งเดิมที่เน้นการสอบปากคำและเบิกความตามขั้นตอนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่แยกกัน ผู้เสียหายจึงต้องให้การซ้ำหลายครั้งต่อพนักงานสอบสวน อัยการ และในชั้นศาล ซึ่งเป็นการขัดกับหลักการ Single Interview Principle ที่ประเทศพัฒนาแล้วนำมาใช้

ในทางตรงกันข้าม ระบบของต่างประเทศเน้นหลักการสอบสวนเพียงครั้งเดียว โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการรื้อฟื้นบาดแผลซ้ำ (Revictimization) และทำให้คำให้การครั้งแรกมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือสูงสุด

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าโครงสร้างการทำงานของประเทศไทยยังใช้การทำงานแบบ "แยกส่วน" ระหว่างตำรวจ อัยการ และนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งต่างจากโมเดลบ้านเด็ก (Barnehus) ที่บูรณาการทุกภาคส่วนไว้ในจุดเดียวเพื่อสร้างกระบวนการสอบสวนที่เที่ยงธรรมและเป็นมิตร (Child-friendly Justice)

(2) สถานะทางกฎหมายของบันทึก VRI

ประเด็นสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดปัญหาการให้การซ้ำ คือ สถานะทางกฎหมายของบันทึกภาพและเสียงคำให้การ (Video Recorded Interview - VRI)

ในประเทศไทย แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ จะอนุญาตให้มีการบันทึก VRI ในคดีกลุ่มเปราะบาง แต่ในทางปฏิบัติบันทึกนี้ยังคงถูกตีความว่าเป็นเพียงพยานบอกเล่าซึ่งมีน้ำหนักในการรับฟังน้อยมากในชั้นศาล ด้วยเหตุนี้ศาลจึงจำเป็นต้องเรียกผู้เสียหายมาเบิกความซ้ำต่อหน้าเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงตามหลักการพิจารณาคดีอาญา

ในต่างประเทศ (สหราชอาณาจักรและนอร์เวย์) ระบบเหล่านี้ได้แก้ไขกฎหมายให้ บันทึก VRI มีสถานะเป็นพยานหลักฐานหลักในศาลได้โดยตรง (Direct Evidence) หรือเป็นพยานหลักฐานชนิดพิเศษ ซึ่งทำให้บันทึกที่ทำอย่างได้มาตรฐานโดยผู้เชี่ยวชาญสามารถใช้แทนการเบิกความซ้ำได้เลย

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า สถานะทางกฎหมายของ VRI ในประเทศไทยยังเป็นเพียง "พยานบอกเล่า" แต่ในต่างประเทศ บันทึกรับ VRI ได้รับการยกระดับให้มีสถานะเป็น "พยานหลักฐานหลัก" หรือมีบทบาทเทียบเท่าการเบิกความต่อหน้าศาล โดยอาศัยมาตรฐานการบันทึกที่เข้มงวดและผ่านการรับรองจากทนายวิชาชีพ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุด้วยการเปลี่ยน "สถานะทางกฎหมาย" ไม่ใช่เพียงแค่เพิ่มห้องสอบสวน

(3) โครงสร้างพื้นฐานและการทำงานร่วมกัน

ความแตกต่างเชิงโครงสร้างพื้นฐานในการสอบสวนก็เป็นอุปสรรคสำคัญ โดยในประเทศไทยมีการจัดสร้างห้องสอบสวนเฉพาะสำหรับเด็กตามมาตรา 133 ทวิ แต่โดยรวมแล้วยังขาดศูนย์เฉพาะทางที่ทำงานแบบ One-Stop Service และทีมทนายวิชาชีพที่บูรณาการอย่างเต็มรูปแบบและต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้การประสานงานระหว่างตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ และอัยการ ยังคงมีความซ้ำซ้อน

ในต่างประเทศ มีการจัดตั้งศูนย์เฉพาะทาง เช่น Barnehus Model ที่รวมผู้เชี่ยวชาญจากทุกหน่วยงานไว้ในที่เดียวเพื่อให้ผู้เสียหายไม่ต้องเดินทางไปหลายหน่วยงานและได้รับการสนับสนุนทางจิตใจอย่างทันที่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตร

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าปัญหาของประเทศไทยไม่ใช่เพียงการขาดศูนย์บริการแบบ One-Stop Service แต่คือ การที่กฎหมายไม่มีกลไกการรับรองความถูกต้องของ VRI ในชั้นศาล หากไม่มีการแก้ไข ป.วิ.อาญา เพื่อรองรับสถานะทางกฎหมายของ VRI ให้มีผลใช้บังคับได้โดยตรง การสร้างห้องสอบสวนหรือศูนย์ฯ ก็จะเป็นเพียงการแก้ไขที่ปลายเหตุเท่านั้น

(4) ผลกระทบต่อผู้เสียหาย

ในประเทศไทย ผลกระทบต่อเหยื่ออยู่ในระดับสูง เนื่องจากกระบวนการที่ซ้ำซ้อนทำให้เกิดภาวะซ้ำเติมทางจิตใจอย่างรุนแรง ซึ่งอาจนำไปสู่การถอนตัวจากคดี

ในต่างประเทศ ผลกระทบต่อเหยื่ออยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากหลักการ Single Interview และสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรช่วยลดการรื้อฟื้นบาดแผลซ้ำซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปการเปรียบเทียบความแตกต่างทางกฎหมาย ปัญหาหลักของไทย คือ สถานะทางกฎหมายของการบันทึก VRI ซึ่งยังไม่ถูกยกระดับให้เป็นพยานหลักฐานหลักในศาลได้โดยตรง แม้จะมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ รองรับการบันทึกภาพและเสียงไว้ก็ตาม แต่ยังคงขาดความชัดเจนในการนำไปใช้แทนการเบิกความซ้ำ

ความแตกต่างเชิงโครงสร้าง ประเทศไทยยังขาดการจัดตั้งศูนย์เฉพาะทาง One-Stop Service และการทำงานแบบสหวิชาชีพที่บูรณาการอย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่ขั้นตอนการสอบสวน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของโมเดล Barnehus เพื่อให้ผู้เสียหายรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจในการให้ข้อมูล

ดังนั้น แนวทางของต่างประเทศ จึงสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในประเทศไทยได้ โดยเน้นการยกระดับสถานะทางกฎหมายของบันทึก VRI และการจัดตั้งศูนย์สอบสวนที่เน้นหลักการ Single Interview เพื่อให้การคุ้มครองผู้เสียหายและการดำเนินคดีค้ำมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่าแนวทางจากต่างประเทศเหล่านี้สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทยได้โดยการแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับการใช้ VRI และสร้างระบบการทำงานที่เน้นการคุ้มครองผู้เสียหาย ซึ่งช่วยให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1 การที่กฎหมายไทยยังไม่กำหนดให้คำให้การครั้งแรกของผู้เสียหายสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้โดยตรง เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เสียหายต้องให้การซ้ำหลายครั้ง
ผลการวิเคราะห์สมมติฐานได้รับการยืนยัน ดังนี้

(1) ช่องว่างทางกฎหมาย พบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ที่อนุญาตให้บันทึกภาพและเสียง (VRI) คำให้การในชั้นสอบสวนยังไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจนในการใช้บันทึกนั้นเป็นพยานหลักฐานหลักในชั้นศาล

(2) สถานะเป็นพยานบอกเล่า พบว่า คำให้การในชั้นสอบสวนถูกมองเป็นเพียงพยานบอกเล่า ซึ่งมีน้ำหนักน้อยตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(3) ผลที่ตามมา พบว่า การที่บันทึก VRI ไม่สามารถเป็นพยานหลักฐานหลักได้โดยตรง ทำให้ศาลจำเป็นต้องเรียกผู้เสียหายมาเบิกความซ้ำในชั้นพิจารณาเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงและให้ฝ่ายจำเลยได้ซักค้านต่อหน้าศาล ซึ่งเป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดการให้การซ้ำหลายครั้ง

สมมติฐานข้อที่ 2 การให้การซ้ำหลายครั้งก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจแก่ผู้เสียหายทำให้ประสิทธิภาพในการให้การลดลงและอาจทำให้ศาลไม่เชื่อถือคำให้การ

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานได้รับการยืนยัน ดังนี้

(1) ผลกระทบทางจิตใจ (Revictimization) พบว่า การให้การซ้ำหลายครั้งก่อให้เกิดภาวะซ้ำเติมทางจิตใจอย่างรุนแรงแก่ผู้เสียหาย (เครียด, ฝันร้าย, หมดศรัทธา) เนื่องจากต้องรื้อฟื้นประสบการณ์ความรุนแรงซ้ำ ๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ให้สัมภาษณ์และเอกสารวิจัยต่างยืนยัน

(2) ความคลาดเคลื่อนและประสิทธิภาพ พบว่า การให้การซ้ำ ๆ ทำให้คำให้การเกิดความคลาดเคลื่อนหรือความสับสนในรายละเอียด โดยเฉพาะผู้ที่มีภาวะ Trauma-related memory loss

(3) ความน่าเชื่อถือ พบว่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นข้างต้นจะถูกฝ่ายจำเลยใช้เป็นข้ออ้างในการโจมตีความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในศาล ส่งผลให้กระบวนการพิสูจน์คดียากขึ้น และอาจนำไปสู่ความเสี่ยงที่คดีจะถูกยกฟ้อง

สมมติฐานข้อที่ 3 การนำระบบ Video Interview หรือ Child House Model มาปรับใช้ในไทย พร้อมแก้ไขกฎหมายให้รองรับ จะสามารถคุ้มครองผู้เสียหาย และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานได้รับการยืนยัน ดังนี้

(1) ประสิทธิภาพของระบบต่างประเทศ การวิจัยเปรียบเทียบพบว่า ระบบในต่างประเทศ เช่น ABE (UK) และ Barnhus Model (นอร์เวย์) มีประสิทธิภาพสูงกว่า เนื่องจากใช้หลักการ Single Interview และให้สถานะ VRI เป็นพยานหลักฐานหลัก

(2) แนวทางแก้ไขที่พึงประสงค์ พบว่า ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่างเห็นพ้องต้องกันว่าการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เช่น มาตรา 133 ทวิ และ 226/1) เพื่อยกระดับสถานะ VRI ให้ใช้เป็นพยานหลักฐานหลักในศาลได้ จะช่วยคุ้มครองผู้เสียหาย โดยลดภาระทางจิตใจ (Revictimization) และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีเพราะได้ใช้คำให้การครั้งแรกที่สดใหม่และน่าเชื่อถือสูงสุด

(3) การปรับใช้โครงสร้าง พบว่า การจัดตั้งศูนย์เฉพาะทาง One-Stop Service และการทำงานแบบสหวิชาชีพ (MDT) ในการสอบสวนเพียงครั้งเดียวเป็นแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้ใน

ประเทศไทยเพื่อยกระดับมาตรฐานการสอบสวนและคุ้มครองผู้เสียหายตามหลักสิทธิมนุษยชน

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยืนยันอย่างชัดเจนว่าสมมติฐานการวิจัยทั้งสามข้อเป็นความจริงและนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้เสียหาย ซึ่งจะเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทยต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

1) สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยจัดลำดับประเด็นในการนำเสนอสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (ผู้พิพากษา อัยการ และพนักงานสอบสวน) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ ดังนี้

(1) ปัญหาเชิงโครงสร้างและผลกระทบของการให้การช้ำ

ผลการสัมภาษณ์ทุกกลุ่มยืนยันว่าปัญหาหลักของกระบวนการสอบสวน คือ การให้การช้ำ ซึ่งเป็นผลมาจากข้อจำกัดทางกฎหมายของไทยที่ไม่รับรองค่าให้การครั้งแรกที่บันทึกไว้ในชั้นสอบสวน (VRI) เป็นพยานหลักฐานโดยตรงในชั้นศาลทำให้เกิดผลกระทบที่สำคัญ 2 ด้าน คือ ด้านแรกผลกระทบทางจิตใจของผู้เสียหายที่ผู้เสียหายต้องเผชิญกับความบอบช้ำซ้ำซ้อนมีอาการเครียด ผันรำย และหมดศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากต้องรื้อฟื้นความทรงจำอันเลวร้ายซ้ำ ๆ ส่วนด้านที่สอง คือ ผลกระทบต่อประสิทธิภาพคดีโดยการให้การช้ำ ๆ ทำให้ค่าให้การเกิดความคลาดเคลื่อนหรือความสับสนในรายละเอียด ซึ่งฝ่ายจำเลยใช้เป็นช่องทางในการลดความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทำให้กระบวนการพิสูจน์คดียากขึ้นและเพิ่มความเสี่ยงที่คดีจะถูกยกฟ้อง

(2) ความสำคัญของค่าให้การครั้งแรกและช่องว่างทางกฎหมาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า ค่าให้การครั้งแรกมีความสำคัญสูงสุดในฐานะรากฐานและทิศทางของการสอบสวนและพิจารณาคดี แต่กฎหมายไทยยังคงถือว่าค่าให้การในชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่าที่มีน้ำหนักน้อย ทำให้เกิดความจำเป็นต้องเรียกผู้เสียหายมาเบิกความต่อหน้าศาล มาตรการทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ที่อนุญาตให้มีการบันทึกภาพและเสียง (VRI) ในคดีกลุ่มประระบางยังไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจนในการใช้บันทึกนั้นเป็นพยานหลักฐานหลักในชั้นศาล ซึ่งเป็นจุดที่กฎหมายไทยยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้เสียหาย

(3) การเปรียบเทียบระบบและแนวทางแก้ไขที่พึงประสงค์

ผู้ให้สัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าระบบในต่างประเทศ เช่น ระบบ ABE (Achieving Best Evidence) ของสหราชอาณาจักรและ Barnehus Model ของนอร์เวย์มีประสิทธิภาพมากกว่า เนื่องจากใช้หลักการ Single Interview ที่บันทึก VRI โดยผู้เชี่ยวชาญและใช้เป็นพยานหลักฐานในทุกชั้นศาล ผลการสัมภาษณ์ทุกกลุ่มเสนอแนวทางแก้ไขที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกฎหมายและมิติการปฏิบัติ ดังนี้

(1) ด้านกฎหมาย ในการแก้ไขปัญหาก็ทุกฝ่ายเห็นพ้องตรงกัน คือ การนำระบบ Video Recorded Interview (VRI) มาใช้ตั้งแต่การสอบสวนครั้งแรกและยกระดับสถานะทางกฎหมายของบันทึก VRI ให้สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานหลักในชั้นศาลได้โดยตรง เพื่อลดความจำเป็นในการเรียกผู้เสียหายมาเบิกความซ้ำ ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 ทวิ ให้ชัดเจนว่า

บันทึก VRI มีสถานะเป็นพยานหลักฐานโดยตรงและอาจพิจารณาเพิ่มบทบัญญัติใหม่เพื่อกำหนดให้ VRI เป็นพยานหลักฐานชนิดพิเศษเพื่อสร้างมาตรฐานและเพิ่มน้ำหนักในการพิจารณาคดี นอกจากนี้ควรปรับปรุงมาตรา 230/1 ให้สามารถใช้ VRI แทนการเบิกความซ้ำผ่าน Video Conference ได้

(2) ด้านการปฏิบัติ เสนอให้มีการจัดสรรงบประมาณและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับห้องสอบสวนที่เป็นมิตร จัดอบรมบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทั้งพนักงานสอบสวน นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ให้ทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบและสร้างความเข้าใจในหมู่ผู้ปฏิบัติงานถึงความสำคัญของการคุ้มครองผู้เสียหายเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 2 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ปฏิบัติงาน ผู้เชี่ยวชาญและผู้เสียหาย สรุปได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

(1) มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนผู้เสียหายและพยานหลักฐานในคดีค้ำมนุษย์

มาตรการทางกฎหมายไทยในปัจจุบันมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ทางกฎหมายที่ชัดเจนในการให้บันทึกภาพและเสียง (VRI) เป็นพยานหลักฐานหลักในชั้นศาลโดยตรงทำให้คำให้การครั้งแรกของผู้เสียหายถูกมองว่าเป็นเพียงพยานบอกเล่าซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 และเป็นสาเหตุให้ศาลยังต้องเรียกผู้เสียหายมาเบิกความซ้ำ

(2) ปัญหาและผลกระทบจากการที่ผู้เสียหายต้องให้การซ้ำในคดีค้ำมนุษย์

ปัญหาการให้การซ้ำสร้างผลกระทบที่รุนแรงต่อผู้เสียหายและกระบวนการยุติธรรมโดยผู้เสียหายประสบกับผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรง เช่น เครียด ฝันร้าย และรู้สึกถูกระงับซ้ำ ขณะเดียวกันการให้การซ้ำส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในคำให้การซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ฝ่ายจำเลยใช้ในการโจมตีพยานและลดความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนำไปสู่การลดประสิทธิภาพในการดำเนินคดีสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 อย่างชัดเจน

(3) การศึกษาเปรียบเทียบระบบการสอบสวนผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทยกับต่างประเทศ

ระบบในต่างประเทศมีความก้าวหน้ากว่าไทยโดยมุ่งเน้นการสอบปากคำเพียงครั้งเดียวในสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรผ่านผู้เชี่ยวชาญและให้บันทึกดังกล่าวมีสถานะเป็นพยานหลักฐานหลัก โดยสหราชอาณาจักร (UK) มีระบบ ABE (Achieving Best Evidence) เน้นการใช้ VRI เป็นพยานหลักฐานหลักเพื่อลดการเบิกความซ้ำ ส่วนนอร์เวย์มีระบบ Barnehus Model (บ้านเด็ก) เน้นการให้บริการแบบ One-Stop Service ที่มีการทำงานร่วมกันของสหวิชาชีพในสถานที่ที่ปลอดภัย

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่าแนวทางเหล่านี้สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทยได้โดยต้องแก้ไขกฎหมายให้รองรับ ซึ่งยืนยันสมมติฐานข้อที่ 3

2) การอภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้ให้การยืนยันที่สอดคล้องต้องกันจากผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่ม ซึ่งปัญหาหลักในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ในปัจจุบัน คือ ความไม่สมบูรณ์ของมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองคำให้การของผู้เสียหาย ซึ่งการอภิปรายผลแบ่งตามประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

(1) ความสำคัญของคำให้การครั้งแรกและปัญหาการให้การซ้ำ

คำให้การครั้งแรกของผู้เสียหายมีความสำคัญในฐานะรากฐานของคดีตามที่ถูกปฏิบัติงาน เห็นตรงกัน เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สุดใหม่และมีความถูกต้องสูงแต่กฎหมายไทยกลับให้สถานะคำให้การนี้เป็นเพียงพยานบอกเล่า ซึ่งขัดกับหลักการคุ้มครองเหยื่อในคดีประาะบาง

การที่ผู้เสียหายต้องเผชิญกับการให้การซ้ำเป็นผลโดยตรงจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้ความสำคัญกับการเบิกความต่อหน้าศาลมากกว่าความน่าเชื่อถือของบันทึก VRI ที่ทำโดยผู้เชี่ยวชาญ การรักษาหลักการดังกล่าวไว้ในคดีที่เหยื่อมีความประาะบางสูงถือเป็นการแลกเปลี่ยนความยุติธรรมเชิงกระบวนการของเหยื่อกับการรักษาหลักการเก่าแก่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(2) ความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายและการใช้ VRI

ข้อเสนอแนะให้แก่มาตรา 133 ทวิและกำหนดให้ VRI เป็นพยานหลักฐานชนิดพิเศษ เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองผู้เสียหายกลุ่มประาะบาง

แนวคิดการให้ VRI มีสถานะทางกฎหมายเต็มรูปแบบสะท้อนการประยุกต์ใช้หลักการของระบบ ABE (UK) และ Barnehus Model (Norway) ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นตามมาตรา 227 เนื่องจากหลักฐานมีความชัดเจนและบันทึกในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของริตาดา นูศรีอัน (2561) ที่ให้มีการบันทึกภาพและเสียงเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของบันทึกคำให้การ และเมื่อพิจารณาถึงข้อเสนอแนะในการนำระบบ Video Recorded Interview (VRI) มาใช้เป็นพยานหลักฐานหลักเพื่อลดการให้การซ้ำ ผู้วิจัยเห็นว่าการเปลี่ยนมาใช้ VRI จะช่วยรักษาความสดใหม่และ "ความบริสุทธิ์" ของพยานหลักฐานได้ดีกว่าการรอสืบพยานในศาล ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน และเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายมิให้ถูกซ้ำเติมทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม ในมิติของผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจเกิดข้อโต้แย้งว่าจะกระทบต่อสิทธิในการเผชิญหน้า และสิทธิในการซักค้านพยานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนหรือไม่ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการนำ VRI มาใช้ไม่ได้เป็นการตัดสิทธิผู้ต้องหาโดยสิ้นเชิง แต่เป็นการปรับรูปแบบการตรวจสอบพยานหลักฐานให้เหมาะสม โดยรัฐต้องจัดให้มีกลไกที่จำเลยสามารถซักค้านผ่านตัวกลาง หรือการใช้ระบบวิดีโอลิงก์ในขั้นตอนการสอบสวนที่มีทนายจำเลยเข้าร่วมสังเกตการณ์ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่าง "การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายกลุ่มเปราะบาง" กับ "สิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหา" การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลยจะยังคงทำได้ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ของภาพและเสียง รวมถึงบริบทแวดล้อมขณะให้การ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่โปร่งใสและตรวจสอบย้อนหลังได้ดีกว่าพยานบุคคลที่อาจถูกชี้นำได้ง่ายในภายหลัง

(3) การทำงานแบบสหวิชาชีพ

ผลการวิจัยต่อยอดถึงความจำเป็นของการมีนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาร่วมในกระบวนการสอบสวนทุกครั้งรวมถึงการจัดตั้งศูนย์ One-Stop Service ที่ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ แนวคิดนี้ไม่ได้เป็นเพียงการคุ้มครองทางจิตใจของผู้เสียหายเท่านั้นแต่ยังช่วยเพิ่มคุณภาพและความน่าเชื่อถือของคำให้การตั้งแต่ต้น ซึ่งสอดคล้องกับโมเดล Barnehus และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ยืนยันว่าปัญหากระบวนการสอบสวนและการพิสูจน์พยานหลักฐานในคดี ค้ำมนุษย์เกิดจากช่องโหว่ทางกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนและคุ้มครองผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกฎหมายการแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(1) แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 133 ทวิ

- แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 133 ทวิ โดยระบุให้ชัดเจนว่า “ให้การบันทึกภาพและเสียง คำให้การของผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งได้บันทึกไว้ตามวรรคหนึ่งมีสถานะเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล โดยตรงแทนการเบิกความของพยานได้ เว้นแต่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียกพยานมา เบิกความซ้ำ”

- เหตุผลที่ปรับแก้ เพื่อให้การบันทึก Video Recorded Interview (VRI) มีสถานะทาง กฎหมายที่ชัดเจนและใช้เป็นพยานหลักฐานหลักในศาลได้ทันทีลดความจำเป็นในการเรียกผู้เสียหายมา เบิกความซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นการซ้ำเติมทางจิตใจและอาจทำให้คำให้การคลาดเคลื่อนได้ แนวทางนี้ได้มาจาก ระบบ ABE (Achieving Best Evidence) ของสหราชอาณาจักรที่อนุญาตให้ใช้บันทึกวิดีโอสัมภาษณ์ ผู้เสียหายเป็นพยานหลักฐานหลักในศาลโดยตรง

(2) เพิ่มบทบัญญัติใหม่ มาตรา 226/1

- เพิ่มบทบัญญัติใหม่มาตรา 226/1 (พยานหลักฐานชนิดพิเศษ) เพื่อกำหนดให้ VRI ของ ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์เป็นพยานหลักฐานชนิดพิเศษ ซึ่งเป็นการยกสถานะพยานหลักฐานให้มีน้ำหนัก มากขึ้นสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยกำหนดข้อความในมาตรา 226/1 ว่า “เพื่อความ มุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและเพิ่มประสิทธิภาพการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์คำให้การของ ผู้เสียหายที่บันทึกโดยวิธี VRI ตามมาตรา 133 ทวิ ให้ถือเป็นพยานหลักฐานชนิดพิเศษและให้ศาลใช้ ดุลพินิจในการรับฟังเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้”

- เหตุผลที่ปรับแก้ การแก้ไขนี้จะช่วยให้บันทึก VRI มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจนว่าเป็น พยานหลักฐานประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องเป็นเพียงพยานบอกเล่า ที่มีน้ำหนักน้อย การกำหนดให้เป็นพยานหลักฐานชนิดพิเศษจะทำให้ศาลมีกรอบการพิจารณาที่ชัดเจนว่า บันทึก VRI ที่ผ่านกระบวนการสอบสวนที่ได้มาตรฐานถือเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือสูง ซึ่งช่วยลด โอกาสที่จำเลยจะใช้ช่องโหว่ทางเทคนิคเพื่อโจมตีคำให้การ

(3) แก้ไขมาตรา 230/1

- แก้ไขมาตรา 230/1 โดยขยายขอบเขตของมาตรานี้ให้สามารถนำบันทึก VRI ที่ทำในชั้น สอบสวนมาเปิดในชั้นศาลได้เลยเพื่อใช้แทนการเบิกความผ่าน Video Conference ในกรณีที่ไม่จำเป็น โดยแก้ไขว่า “เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ศาลอาจพิจารณาใช้การบันทึก VRI ที่ได้ จากการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานแทนการเบิกความทางจอภาพได้ในกรณีที่เห็นว่าการให้ปากคำซ้ำจะ ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหาย”

- เหตุผลที่ปรับแก้ เพื่อให้การคุ้มครองผู้เสียหายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดไม่ใช่แค่ ให้เบิกความทางไกลแต่สามารถใช้บันทึกที่ทำไว้แล้วได้เลย ซึ่งช่วยลดความตึงเครียดและไม่รื้อฟื้นบาดแผล

ซ้ำอีก แนวทางนี้ได้รับแรงบันดาลใจจาก Barnehus Model ของนอร์เวย์ ที่เน้นการสัมภาษณ์เพียงครั้งเดียว ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและใช้การบันทึกการสัมภาษณ์ดังกล่าวในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดโดยไม่ต้องเรียกพยานมาให้การซ้ำ

2) ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางปฏิบัติและเชิงนโยบาย

(1) จัดตั้งศูนย์เฉพาะทาง One-Stop Service ควรมีการจัดตั้งศูนย์สอบสวนคดีค้ามนุษย์และคดีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเปราะบางโดยเฉพาะโดยให้มีผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาชีพ เช่น พนักงานสอบสวน อัยการ นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยาทำงานร่วมกันในที่เดียวเพื่อให้การให้ปากคำเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตร

(2) การพัฒนาบุคลากร ควรมีการอบรมพนักงานสอบสวน ผู้พิพากษา และอัยการ ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของ Trauma-Informed Practice เพื่อให้สามารถสอบสวนผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสมและไม่สร้างบาดแผลทางใจซ้ำเติม

(3) จัดสรรงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการจัดสร้างห้องสอบสวนที่มีอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงที่ทันสมัย และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการให้การของผู้เสียหาย

(4) กำหนดกระบวนการได้มาซึ่ง VRI ที่มีความชัดเจนและมีมาตรฐานทางกฎหมายรองรับ

เพื่อให้การบันทึกภาพและเสียงคำให้การ (VRI) ได้รับการยอมรับให้เป็น "พยานหลักฐานหลัก" ในชั้นศาลโดยไม่ต้องเรียกพยานมาให้การซ้ำ ประเทศไทยจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการได้มาซึ่ง VRI ที่มีความชัดเจนและมีมาตรฐานทางกฎหมายรองรับ ดังนี้

- ผู้มีอำนาจและสถานที่บันทึก การจัดทำ VRI ต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวนที่ผ่านการฝึกอบรมเฉพาะด้านร่วมกับสาขาวิชาชีพ ณ ศูนย์สอบสวนที่เป็นมิตร (Child Advocacy Center หรือแนวคิด Barnehus) เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อมให้มีการข่มขู่หรือขู่พยาน

- ขั้นตอนและวิธีการสอบสวน ต้องเริ่มบันทึกตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการโดยไม่มีการตัดต่อ และต้องมีการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายอย่างครบถ้วน รวมถึงการบันทึกสภาพการณ์ทั่วไปในห้องสอบสวนเพื่อให้ศาลสามารถตรวจสอบได้ว่าผู้เสียหายให้การโดยอิสระ มีใช้การทวงจำหรือถูกบังคับ

- มาตรการควบคุม เมื่อเสร็จสิ้นการบันทึกต้องมีการจัดเก็บในระบบที่มีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Signature) หรือระบบ Cloud ที่ปลอดภัยเพื่อป้องกันการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลในภายหลัง พร้อมทั้งมีระบบการจัดทำดัชนีเพื่อระบุช่วงเวลาสำคัญในวิดีโอให้ศาลและคู่ความตรวจสอบได้ง่าย

- หลักประกันความน่าเชื่อถือเพื่อใช้แทนการซักถามในศาล หากการจัดทำ VRI เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานข้างต้น กฎหมายควรบัญญัติให้ศาลรับฟัง VRI เป็น "พยานหลักฐานหลัก" ได้โดยตรง โดยถือว่าความสม่ำเสมอของอารมณ์และรายละเอียดในขณะเกิดเหตุที่ปรากฏในวิดีโอมีน้ำหนักน่าเชื่อถือกว่าการเบิกความย้อนหลังในศาลหลายปี หากคู่ความฝ่ายจำเลยต้องการซักค้าน ให้กระทำผ่านระบบวิดีโอคอนเฟอเรนซ์หรือการฝากคำถามผ่านตัวกลาง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายโดยไม่กระทบต่อความยุติธรรมในการพิสูจน์ความจริง

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

(1) ระบบ Video Recorded Interview เป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูประบบสอบสวนผู้เสียหาย โดยเฉพาะในคดีค้ามนุษย์และคดีล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดอ่อนทางจิตใจ

และจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงาน การนำแนวทางรูปแบบ Forensic Interview แบบบันทึกวิดีโอภายใต้ระบบที่มสทวิซ่าซีพี (MDT) และกระบวนการสอบสวนตามหลัก Achieving Best Evidence (ABE) มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยจะช่วยให้กระบวนการสอบสวน มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสอดคล้องกับหลักการของ Trauma-Informed Approach ที่เน้นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการฟื้นฟูผู้เสียหายอย่างยั่งยืน

(2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและข้อจำกัดของการนำระบบ VRI มาใช้ในประเทศไทย เช่น ความพร้อมของบุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และงบประมาณในการดำเนินการ

(3) ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบทางจิตวิทยาของการให้การเข้าถึงในกับผู้เสียหายแต่ละประเภท (เช่น เด็ก ผู้หญิง แรงงานข้ามชาติ) เพื่อให้มีข้อมูลที่ชัดเจนในการพัฒนามาตรการคุ้มครองที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม

(4) ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อสำรวจทัศนคติของผู้พิพากษาและนายฝ่ายจำเลยต่อการรับฟัง VRI เป็นพยานหลักฐานชนิดพิเศษ เพื่อทำความเข้าใจข้อโต้แย้งทางกฎหมายและแนวทางการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ฐิตาภา นุศรีอ่อน. (2561). การใช้เทคโนโลยีในการสอบสวน: ศึกษาการบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนโดยภาพและเสียง .วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รีนวดี สุวรรณมงคล. (2561). การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์: ปัญหาและข้อเสนอแนะ. วารสารนิติศาสตร์, 47(2).

David Miers. (2014). *Victimology: Research, Policy and Activism*. Palgrave Macmillan.

Icelandic National Commissioner of the Police. (2015). *Barnahus – Child Advocacy Centers in Iceland*.

Malloy, L. C., Lamb, M. E., & Katz, C. (2013). Children and the law: Disclosure of abuse and the criminal justice system. *Child Abuse & Neglect*, 37(7), 438–448.

Norwegian Ministry of Justice and Public Security. (2007). *Child Protection and Interview Practices in Barnehus*.

Substance Abuse and Mental Health Services Administration. (2014). *SAMHSA’s concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach* (HHS Publication No. SMA 14-4884). U.S. Department of Health and Human Services.

United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*.
<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

United Nations. (2004). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. New York: United Nations Office on Drugs and Crime.

UN General Assembly. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. (217 [III] A). Paris.

Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 (UK). (1999).